

'NOĆ MUZEJA': PROŠLOST, SADAŠNJOST, BUDUĆNOST

mr. sc. SANDA KOČEVAR □ Gradski muzej Karlovac, Karlovac

Manifestacija *Noć muzeja* poznata je, popularna i besplatna jednodnevna aktivnost koju od 2005. organizira Hrvatsko muzejsko društvo (dalje: HMD).

Ideja pokretanja manifestacije javila se 2004. godine u Hrvatskom muzejskom društvu pri tada novoosnovanoj Sekciji kulturnog turizma HMD-a. Uskoro su se kao voditeljice projekta istakle mr. sc. Dubravka Osrečki Jakelić, muzejska savjetnica, nekadašnja voditeljica Zbirke novije fotografije i Zbirke foto opreme Muzeja za umjetnost i obrt i predsjednica Hrvatskog muzejskog društva u razdoblju od 2004. do 2012. te mr. sc. Vesna Jurić Bulatović, voditeljica Odjela za marketing i PR MUO-a, te pomoćnica ministrice kulture u razdoblju od 2012. do 2016. godine.

Prva Noć muzeja održana je 15. prosinca 2005. kao gradski projekt sedam zagrebačkih muzeja (Arheološkog muzeja Zagreb, Hrvatskoga povijesnog muzeja, Etnografskog muzeja Zagreb, Muzeja grada Zagreba, Muzeja suvremene umjetnosti, Muzeja za umjetnost i obrt te Muzeja Mimara). Već iduće, 2006. godine manifestacija prelazi gradске okvire i proširuje se na sedam hrvatskih gradova (Zagreb, Kastav, Rijeka, Dubrovnik, Split, Karlovac, Osijek).¹ No zbog organizacijskih problema nije se uspjela održati u prosincu te godine, već je prebačena na posljednji petak u siječnju iduće godine, što se zadržalo sve do 2019., kada je bez ikakvih najava termin održavanja prebačen na prvi petak u veljači. Tako je, zapravo, 2007. godina prva godina aktivnije *Noći muzeja*. Od tada se manifestacija proširivala i u nju se uključivalo sve više gradova² i muzeja.

Iako se na mrežnim stranicama Ministarstva turizma spominje da je „akcija nastala uz potporu Ministarstva kulture, Zajednice kulturnog turizma Hrvatske gospodarske komore, Gradskog ureda za kulturu, obrazovanje i šport (...)”,³ prvi podaci o financijskoj potpori Ministarstva kulture RH nalaze se u Odobrenim programima muzejsko-galerijske djelatnosti za 2008. godinu.⁴ Financijska potpora Ministarstva kulture RH varira, u prosjeku iznosi 40 000 kn, dok su najveći iznosi potpore zabilježeni u razdoblju 2013. – 2015., a iznosili su 100 000 odnosno 120 000 kn. Iako Ministarstvo kulture preko HMD-a financijski podupire manifestaciju, vrlo rijetko financijski prati pojedinačne programe muzeja i galerija.⁵

Koji je cilj manifestacije?

Prema HMD-u, *Noć muzeja* je manifestacija kojom se nastoji ostvariti jedan od osnovnih strateških ciljeva Hrvatskog muzejskog društva, a to je provođenje aktivnosti na percepciji muzeja kao baštinskih ustanova, ustanova identiteta i muzeja kao nezaobilaznog dionika u održivom razvoju turizma. Aktivnostima u manifestaciji *Noći muzeja* potiče se na prepoznavanje muzeja kao dinamičnih institucija koje povezuju ljude s globalnim izvorima informacija te idejama i stvaralaštvom za kojim tragaju; na prepoznavanje muzeja kao institucija koje čine bogatstvo ljudskog izraza i kulturnu raznolikost dostupnu svim korisnicima i na svim medijima te na poticanje aktivnosti razvijanja znatiželje kao motiva za posjet muzeju, muzeja kao ustanova znanja, ali i prostora za zabavu i smisleno provođenje slobodnog vremena.⁶ Drugim riječima, cilj je manifestacije potaknuti stjecanje navike posjeta muzejima, ponajprije u lokalnoj zajednici. Stoga aktivnosti obuhvaćaju posjete stalnim postavima i izložbama te raznovrsna događanja poput radionica za sve dobne skupine, predavanja, filmske projekcije, plesne performanse, koncerte itd.

Od 2014. prijave za sudjelovanje šalju se online, a web stranica manifestacije unaprijedena je 2019., pa uz popis muzeja donosi i filtre 'lokacije A/Z', 'kategorije' te 'vrste programa', a bili su podijeljeni u 11 kategorija, i to: stalni postav, izložba, stručno vodstvo, predavanje, predstavljanje, glazbeni program, igraonica, projekcija, radionica, posebni program i ostalo.⁷

Od 2015. uvedene su teme *Noći muzeja*, i to:

- 2015. *Izumi otkrića – Nikola Tesla univerzalni um*
- 2016. *Utemeljitelji i reformatori – Josip Juraj Strossmayer hrvatski mecena*
- 2017. *Glazba i glazbeni velikani i njihov utjecaj na društvo*
- 2018. *Muzeji i sport*
- 2019. *Inovacije i digitalna budućnost*

Upravo je određivanje tema, točnije prekasna najava teme s obzirom na lokalne i nacionalne natječe za financiranje javnih potreba u kulturi, bila jedna od zamjerki muzealaca na okruglom stolu o temi *Noći muzeja* na 4. kongresu muzealaca 2017. u Vukovaru, što je ispravljeno pravodobnom najavom teme za 2019. Prepoznatljiv promidžbeni

¹ Iako web stranica HMD-a donosi podatke o osam ključnih gradova, program *Noći muzeja* za 2007. navodi program sedam gradova sudionika, <https://mint.gov.hr/vijesti/manifestacija-noc-muzeja-2007/763> (posjećeno: 8. veljače 2019.).

² Od 2014. uključeni su i Grude i Fojnica u Bosni i Hercegovini.

³ Manifestacija „Noć muzeja 2007.” <https://mint.gov.hr/vijesti/manifestacija-noc-muzeja-2007/763> (posjećeno: 24. listopada 2019.)

⁴ Muzejsko-galerijska djelatnost. Pregled programa <https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/odobreni%20programi%20u%202008.%20godini/web,%20muzejska,%2031.12.08.pdf> (posjećeno: 24. listopada 2019.)

⁵ Vidjeti: <https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/Odobreni%20programi%202019/Odbijeni%202019.pdf> (posjećeno: 21. svibnja 2019.)

⁶ <http://hrmud.hr/noc-muzeja/> (posjećeno: 7. veljače 2019.)

⁷ <https://nocmuzeja.hr/> (posjećeno: 7. veljače 2019.)

okvir manifestacije i medijska kampanja s brojnim pokroviteljima, partnerima i sponzorima doveli su do toga da se broj sudionika (i muzeja i gradova), ali i broj posjetitelja iz godine u godinu povećavao, te je u razdoblju 2007. – 2014. zabilježeno povećanje broja posjetitelja od 514 %. Broj posjetitelja od samih se početaka manifestacije smatrao kriterijem (jednim?) uspješnosti manifestacije, a prvi pad broja posjetitelja od 29,19 % dogodio se 2014., da bi se u gotovo istom postotku ponovio 2017. (29,58 %), a najveći pad zabilježen je 2019. (33,43 %), što je dovelo manifestaciju na broj posjetitelja koji je imala prije desetak godina.

Razvija li se nova muzejska publika putem *Noći muzeja*?

Začuduje činjenica da, s obzirom na nacionalno značenje manifestacije, ne postoji ili nije objavljeno istraživanje kojim bi se mjerila učinkovitost *Noći muzeja*. Štoviše, objavljena su samo dva rada o toj manifestaciji u kojima je ona analizirana kroz prizmu lokalnih aktivnosti.⁸ Tako Horvat u svojem diplomskom radu iz 2014. donosi istraživanje o utjecaju *Noći muzeja* na prepoznatljivost Muzeja Slavonije u lokalnoj zajednici 2011. i 2012. te navodi podatke o osobama koje u muzej odlaze više od 3 – 4 puta u godini ili češće (6 %).⁹ Te bismo posjetitelje mogli smatrati stalnom muzejskom publikom, što se podudara s tvrdnjama Kočevar i Škrčić *da je najviše 10 % posjetitelja u ukupnom broju posjetitelja muzejska publika, dakle oni koji redovno posjećuju muzeje*,¹⁰ čime se dovodi u pitanje ostvarivanje cilja manifestacije.

Kakva je budućnost manifestacije?

Održavanje manifestacije zimi od samih je početaka izazivalo nezadovoljstvo u dijelu muzejske zajednice jer vremenske prilike uglavnom onemogućuju prezentaciju muzejskih sadržaja izvan zatvorenog prostora. Financijsko nepodržavanje lokalnih programa *Noći muzeja* od Ministarstva kulture RH, slabljenje zanimanja posjetitelja, uvođenje tema te kotizacija, koja je u promijenjenim financijskim okolnostima za pojedine muzeje problem – sve to dovodi do nezadovoljstva među muzealcima. Štoviše, sudjelovanjem ne samo baštinskih već i obrazovnih i zdravstvenih ustanova, jedinica lokalne i mjesne samouprave te gospodarskih subjekata i udruga gubi se fokus s glavnih ciljeva – prezentacije muzejske djelatnosti i snaženja utjecaja struke te izgrađivanja vlastite prepoznatljivosti u zajednici, zbog čega se *Noć muzeja* sve više pretvara u *Noć baštine*. Stoga je potrebna ili redefinicija koncepcije manifestacije ili priklanjanje *Europskoj noći muzeja* u svibnju, vezanoj za Međunarodni dan muzeja.¹¹

LITERATURA

1. Horvat, Maja. *Utjecaj Noći muzeja na prepoznatljivost Muzeja Slavonije u lokalnoj zajednici*, diplomski rad. Osijek: Filozofski fakultet, 2014., str. 1-68.
URL: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffos%3A908> (posjećeno: 16. svibnja 2019.).
2. Kočevar, Sanda; Škrčić, Antonija. Noć muzeja kao primjer vrednovanja kulturne baštine. *Zbornik Veleučilišta u Karlovcu*. Branko Wasserbauer. Karlovac: Veleučilište, 2012., str. 93-103.
3. Klarić, Vlasta. Put prema održivome kulturnom turizmu Hrvatske. *Informatica Museologica* 36 (3-4). Zagreb, MDC, 2005., str. 35-38.

INTERNETSKI IZVORI

1. Noć muzeja <http://hrmud.hr/noc-muzeja/> (posjećeno: 7. veljače 2019.).
2. Noć muzeja 2019. <https://nocmuzeja.hr/> (posjećeno: 7. veljače 2019.).
3. Manifestacija Noć muzeja 2007. <https://mint.gov.hr/vijesti/manifestacija-noc-muzeja-2007/763> (posjećeno: 8. veljače 2019.).
4. Odobreni program 2008. Ministarstva kulture RH <https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/odobreni%20programi%20u%202008.%20godini/web,%20muzejska,%2031.12.08.pdf> (posjećeno: 24. listopada 2019.).
5. Odobreni program 2019. Ministarstva kulture RH <https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/Odobreni%20programi%202019/Odbijeni%202019.pdf> (posjećeno: 21. svibnja 2019.).

“MUSEUM NIGHT”: PAST, PRESENT, FUTURE?

This paper analyses the event “Museum Night” that has been held in Croatia since 2005. Over the years, the number of visitors has inevitably been seen as an important criterion. In the first few years, the number of visits increased by over 500%, but in 2019 there was a reduced interest in the event. The article analyses the goals, contents, the agents involved and the problems of the actual event, and proposes the possibility of redefinition of the event.

8 Kočevar, Sanda; Škrčić, Antonija. Noć muzeja kao primjer vrednovanja kulturne baštine. *Zbornik Veleučilišta u Karlovcu*. Branko Wasserbauer. Karlovac: Veleučilište, 2012., str. 93-103.

Horvat, Maja. *Utjecaj Noći muzeja na prepoznatljivost Muzeja Slavonije u lokalnoj zajednici*, diplomski rad. Osijek: Filozofski fakultet, 2014., str. 1-68. <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffos%3A908> (posjećeno: 16. svibnja 2019.).

9 Horvat, Maja. *Utjecaj Noći muzeja na prepoznatljivost Muzeja Slavonije u lokalnoj zajednici*, diplomski rad. Osijek: Filozofski fakultet, 2014., str. 49.

10 Kočevar, Sanda; Škrčić, Antonija. Noć muzeja kao primjer vrednovanja kulturne baštine. *Zbornik Veleučilišta u Karlovcu*. Branko Wasserbauer. Karlovac: Veleučilište, 2012., str. 98.

11 Isto, str. 103.